

EUROPEAN COURT OF HUMAN RIGHTS
COUR EUROPÉENNE DES DROITS DE L'HOMME

© Министерство на правосъдието на Република България, mjs.bg. Разрешението за повторно публикуване на този неофициален превод е предоставено единствено за целите на включването му в базата данни HUDOC на ЕСПЧ.

© Ministry of Justice of the Republic of Bulgaria, mjs.bg. Permission to re-publish this non-official translation has been granted for the sole purpose of its inclusion in the Court's database HUDOC.

ПЕТО ОТДЕЛЕНИЕ

ФИЛИПОВ СРЕЩУ БЪЛГАРИЯ

(Жалба № 40495/04 г.)

РЕШЕНИЕ

СТРАСБУРГ

10 юни 2010 г.

ОКОНЧАТЕЛНО

10/09/2010

Това решение е окончателно при условията, посочени в чл. 44, ал. 2 от Конвенцията, но може да претърпи редакционни промени.

По делото на Филипов срещу България,

Европейският съд по правата на човека (Пето отделение), заседаващ като камера в състав:

Пеер Лоренцен (Peer Lorenzen), *председател*,
Ренате Йегер (Renate Jaeger),
Карел Юнгвирт (Karel Jungwiert),
Раит Марусте (Rait Maruste),
Марк Вилигер (Mark Villiger),
Мариана Лазарова Трайковска,
Здравка Калайджиева, *съдии*,

и Клаудия Вестердик (Claudia Westerdiek), *секретар на Отделението*,
след проведено закрито заседание на 18 май 2010 г.,
се произнесе със следното съдебно решение, постановено на същата дата:

ПРОЦЕДУРАТА

1. Делото е образувано по жалба (№ 40495/04 г.) срещу Република България, подадена на 4 ноември 2004 г. пред Съда на основание на чл. 34 от Конвенцията за защита правата на човека и основните свободи („Конвенцията“) от българския гражданин г-н Димитър Петров Филипов („жалбоподателят“).

2. Жалбоподателят се представлява от г-н М. Екимджиев и г-жа К. Бончева – адвокати, практикуващи в град Пловдив. Българското правителство („правителството“) е представлявано от своя агент – г-жа Р. Николова от Министерството на правосъдието.

3. Конкретните нарушения, твърдени от жалбоподателя, са относно прекомерната продължителност на задържането му в следствения арест и на наказателното производство срещу него.

4. На 7 април 2009 г. Съдът обявява жалбата за частично недопустима и решава да съобщи на Правителството оплакванията относно продължителността на задържането на жалбоподателя в ареста, продължителността на наказателното производство и липсата на ефикасни средства за правна защита срещу тази прекомерна продължителност. Освен това Съдът решава да разгледа останалата част от жалбата и да се произнесе едновременно по нейната допустимост и по същество (чл. 29, ал. 3 от Конвенцията).

ФАКТИТЕ**I. ОБСТОЯТЕЛСТВА ПО ДЕЛОТО**

5. Жалбоподателят е роден през 1975 г. и живее в град Пловдив.

1. Наказателното производство срещу жалбоподателя

6. На 22 юли 2000 г. жалбоподателят и още едно лице са обвинени в изнудване. Следствените действия продължават до 7 юни 2001 г., когато прокуратурата внася обвинителен акт в Пловдивския окръжен съд за изнудване, незаконно притежаване на огнестрелни оръжия и вещно укривателство.

7. Пловдивският окръжен съд провежда седемнадесет съдебни заседания, насрочени през интервали от един до пет месеца, като последните две са насрочвани през периоди от осем месеца. Четири от съдебните заседания се отлагат поради невъзможност на жалбоподателя или неговия адвокат да присъстват, докато други три са отложени по молба на другия обвиняем или пострадалото лице.

8. На 9 януари 2006 г. Пловдивският окръжен съд се произнася срещу жалбоподателя, като го обявява за виновен и го осъжда на пет години лишаване от свобода. Присъдата не е обжалвана и става окончателна.

2. Задържане на жалбоподателя в ареста

9. Жалбоподателят е задържан в ареста от 25 юли 2000 г. до 5 ноември 2001 г., а след това – от 2 януари до 6 октомври 2002 г., когато е освободен под гаранция.

10. На 10 септември 2003 г. жалбоподателят не се явява на съдебно заседание. На 12 септември 2003 г. той е арестуван в друг град със заповед за арест, издадена няколко месеца по-рано по друго производство, след като на 26 юни 2003 г. е бил обявен за избягал.

11. На 10 октомври 2003 г. Пловдивският окръжен съд постановява задържането на жалбоподателя в ареста, тъй като същият не е представил основателни причини за неявяването си на съдебното заседание на 10 септември 2003 г. На 5 ноември 2003 г. решението е потвърдено от Пловдивския апелативен съд.

12. Задържането на жалбоподателя продължава до 9 ноември 2005 г., когато Пловдивският окръжен съд го прекратява предвид факта, че жалбоподателят е осъден на лишаване от свобода за определен срок в друго наказателно производство.

13. Жалбоподателят подава шест молби за освобождаване в периода от 5 ноември 2003 г. до 9 ноември 2005 г. Пловдивският окръжен съд и Пловдивският апелативен съд отхвърлят молбите му и последвалите жалби, като установяват, че: 1) срещу него са повдигнати обвинения за тежки престъпления, и 2) има риск същият да се укрие или да отново да извърши престъпление, тъй като срещу него има образувано и друго наказателно производство, осъждан е преди това, веднъж не се е явил на съдебно заседание и е обявен за избягал (вж. параграф 10 по-горе).

14. Съдилищата отхвърлят аргументите на жалбоподателя, че е имал здравословни проблеми, като изтъкват, че според становището на лекарите, подходящо лечение е могло да му се предостави и в затвора.

На другия аргумент на жалбоподателя, че семейството му е в окаяно финансово положение, съдилищата възразяват, че другите членове на семейството му, по-конкретно майка му и брат му, са напълно способни да се грижат сами за себе си. Що се отнася до аргумента, че задържането на жалбоподателя в ареста е продължило прекалено дълго, съдилищата отговарят, че делото вече е в съдебна фаза и съдебните заседания се насрочват през разумен срок.

II. ПРИЛОЖИМО ВЪТРЕШНО ЗАКОНОДАТЕЛСТВО И ПРАКТИКА

15. Приложимите разпоредби на действащия по това време Наказателно-процесуален кодекс от 1974 г. относно основанията за задържане и молбите за освобождаване по време на процеса са обобщени в решенията на Съда по делата *Добрев срещу България* (№ 55389/00, §§ 32 – 33, 10 август 2006 г.) и *Бончев срещу България* (№ 73481/01, §§ 32 – 36, 13 ноември 2008 г.).

16. По силата на Закона за отговорността на държавата и общините за вреди от 1988 г. (“ЗОДОВ”) е възможно лица да търсят обезщетение при незаконосъобразни актове на държавни органи. Законът не предвижда прекомерната продължителност на производството като основание да се търси отговорност за вреди. Не е налице и съдебна практика на националните съдилища за присъждане на обезщетения поради прекомерна продължителност на производството.

ПРАВОТО

II. ТВЪРДЯНО НАРУШЕНИЕ НА ЧЛ. 5, АЛ. 3 ОТ КОНВЕНЦИЯТА

17. Жалбоподателят се оплаква относно продължителността на задържането му в ареста от 10 октомври 2003 г. до 9 ноември 2005 година. Той се позовава на чл. 5, ал. 3 от Конвенцията, който в относителната си към случая част гласи:

“Всеки арестуван или лишен от свобода в съответствие с разпоредбите на параграф 1 (с) на този член (...) има право на гледане на неговото дело в разумен срок или на освобождаване преди гледането на неговото дело в съда. Освобождаването може да бъде обусловено от даването на гаранции за явяване в съда.”

18. Правителството настоява, че продължителността на задържането на жалбоподателя в ареста не е била прекомерна, тъй като съгласно установеното от националните съдилища същият е обвинен за тежки престъпления и има риск да се укрие или да отново да извърши престъпление.

19. Жалбоподателят оспорва тези аргументи.

А. Допустимост

20. Съдът счита, че това оплакване не е явно необосновано по смисъла на чл. 35, ал. 3, от Конвенцията или недопустимо на други основания. Следователно трябва да бъде обявено за допустимо.

Б. По същество

21. Съдът отбелязва, че оплакването на жалбоподателя се отнася за времето от 10 октомври 2003 г. до 9 ноември 2005 г. (вж. параграф 17 по-горе), което представлява период с продължителност две години и един месец.

22. Съдът отново напомня, че наличието на обосновано подозрение за извършено престъпление е условие *sine qua non* за законосъобразността на продължителното лишаване от свобода, но след изтичането на определено време това не е достатъчно. В такива случаи Съдът следва да установи дали съдебните органи са представили други относими и достатъчни основания, които оправдават лишаването от свобода. Съдът следва също да установи дали компетентните национални органи са проявили особено професионално старание (*special diligence*) при провеждането на наказателното производство (вж. *Лабита срещу Италия (Labita v. Italy)* [ГК], № 26772/95, §§ 152-53, ЕСПЧ 2000-IV).

23. По настоящото дело страните не оспорват, че за периода, който следва да се вземе под внимание, е било налице обосновано подозрение, че жалбоподателят е извършил наказуемо деяние, тъй като към дадения момент обвиненията срещу него са били гледани от съда (вж. параграфи 6 – 8 по-горе). Ето защо Съдът следва да установи дали националните съдилища са представили други относими и достатъчни основания, които оправдават продължителното лишаване от свобода.

24. Съдът отбелязва, че в рамките на периода, който следва да се вземе под внимание, националните съдилища са разгледали и отхвърлили шест молби за освобождаване от жалбоподателя. Те привеждат две основания, за да продължат неговото задържане. На първо място те изтъкват, че жалбоподателят е обвинен за тежки престъпления. На второ място те посочват, че има риск същият да се укрие или да отново да извърши престъпление, тъй като срещу него има образувано и друго наказателно производство, осъждан е преди това и веднъж не се е явил на съдебно заседание (вж. параграф 13 по-горе). Едновременно с това съдилищата отхвърлят аргументите на жалбоподателя относно неговото здравословно състояние и положението на семейството му (вж. параграф 14 по-горе) с мотиви, които Съдът намира за основателни.

25. Съдът е готов да приеме, че изтъкнатите от националните съдилища мотиви са основателни. При все това Съдът не ги намира за

достатъчни, за да оправдаят толкова продължителен период на задържане.

26. Съдът отчита, че преди м. октомври 2003 г. жалбоподателят вече е прекарал в ареста около две години, а именно от 25 юли 2000 до 5 ноември 2001 г. и от 2 януари до 6 октомври 2002 г. (вж. параграф 9 по-горе). При все това националните съдилища не се позовават на това обстоятелство и не изглежда то да е било взето предвид. В отговор на аргумента на жалбоподателя, че задържането му в ареста е продължило прекалено дълго, съдилищата изтъкват, че делото вече е в съдебна фаза и съдебните заседания се насрочват през разумни интервали от време (вж. параграф 14 по-горе).

27. Освен това Съдът намира, че в рамките на периода, който следва да се вземе под внимание, съдебните органи не са провели наказателното производство с необходимото професионално старание предвид факта, че жалбоподателят е в ареста (вж. параграф 22 по-горе). През този период делото се гледа единствено от Пловдивския окръжен съд, и то не в достатъчно кратки срокове, което Съдът подробно разглежда по-долу (вж. параграфи 36 – 38).

28. Предвид изложените по-горе съображения и общия контекст на делото Съдът намира, че задържането на жалбоподателя от 10 октомври 2003 г. до 9 ноември 2005 г. е продължило неоснователно дълго време. В този смисъл е налице нарушение на чл. 5, ал. 3, от Конвенцията.

II. ТВЪРДЯНО НАРУШЕНИЕ НА ЧЛ. 6, АЛ. 1 ОТ КОНВЕНЦИЯТА

29. Жалбоподателят също така се оплаква, че продължителността на наказателното производство срещу него не отговаря на изискването за разумен срок. Той се позовава на чл. 6, ал. 1, от Конвенцията, който в относимата си към случая част гласи:

„Всяко лице, при решаването на правен спор относно... основателността на каквото и да е наказателно обвинение срещу него ..., има право на ... гледане на неговото дело в разумен срок, от [а] ... съд ...”

30. Правителството твърди, че жалбоподателят не е изчерпал действащите вътрешноправни средства за защита, тъй като не е завел иск за вреди по ЗОДОВ (вж. параграф 16 по-горе). Освен това правителството намира, че производството е било с разумна продължителност.

31. Жалбоподателят оспорва тези аргументи.

А. Допустимост

32. Съдът отбелязва, че възражения като тези, повдигнати от правителството по настоящото дело (вж. параграф 30 по-горе), са били отхвърлени при предходни дела срещу България (вж. *Налбантова срещу България*, № 38106/02, § 35, 27 септември 2007 г., и *Балабанов*

срещу България, № 70843/01, § 31, 3 юли 2008 г.). Съдът не вижда причина да достигне до различно заключение в този случай и поради това отхвърля възражението.

33. Съдът също така счита, че оплакването не е явно необосновано по смисъла на чл. 35, ал. 3, от Конвенцията, нито е недопустимо на други основания. Следователно трябва да бъде обявено за допустимо.

Б. По същество

34. Периодът, който следва да се вземе под внимание, започва на 22 юли 2000 г., когато жалбоподателят е обвинен (вж. параграф 6 по-горе), и приключва с решението на Пловдивския окръжен съд от 9 януари 2006 г. (вж. параграф 8 по-горе). Общата му продължителност е пет години и осемнадесет дни за досъдебната фаза и гледането на делото на първа съдебна инстанция.

35. Съдът припомня, че разумната продължителност на производството следва да се преценява в светлината на обстоятелствата по делото и с оглед на следните критерии: сложността на делото, поведението на жалбоподателя и това на съответните власти (вж., наред с много други източници, *Пелисие и Саси срещу Франция (Pélissier and Sassi v. France)* [ГК], № 25444/94, § 67, ЕСПЧ 1999-II). Освен това Съдът е постановил, че ако дадено лице е задържано при решаването на правен спор относно основателността на наказателно обвинение срещу него, самото обстоятелство на неговото задържане е фактор, който трябва да се отчете при преценката дали е спазено изискването за разумен срок при постановяването на решение по същество (вж. *Абдоела срещу Нидерландия (Abdoella v. the Netherlands)*, 25 ноември 1992 г., § 24, серия А № 248-А, и *Моцник срещу Естония (Mõtsnik v. Estonia)*, № 50533/99, § 40, 29 април 2003 г.).

36. Съдът отбелязва, че независимо от бързото протичане на следствието срещу жалбоподателя – по-малко от година (вж. параграф 6 по-горе), производството пред Пловдивския окръжен съд трае повече от четири години и половина – от 7 юни 2001 до 9 януари 2006 г. (вж. параграфи 6 и 8 по-горе), като за този период съдът е провел седемнадесет съдебни заседания. Дори и привидно те да са насрочени през разумни интервали от време между един и пет месеца, като само последните две са през периоди от осем месеца (вж. параграф 7 по-горе), Съдът не смята, че общата продължителност на производството, натрупана от провеждането на толкова много съдебни заседания, е оправдана (вж. съответно *Мерджанов срещу България*, № 69316/01, §§ 40 – 41, 22 май 2008 г.). Макар четири от съдебните заседания да се отлагат поради невъзможност на жалбоподателя или на неговия адвокат да присъстват, а други три да са отложени по молба на другия обвиняем или пострадалото лице (пак там), предвид общата продължителност на производството и броя съдебни заседания, предизвиканото по тази причина забавяне не изглежда съществено.

37. Съдът отбелязва също така, че настоящото дело е доста сложно, предвид че се отнася до няколко наказуеми състава, за които се твърди, че са извършени от двама обвиняеми (вж. параграф 6 по-горе). При все това този факт сам по себе си не е достатъчен, за да оправдае забавянето на производството. Следва да се отбележи обаче, че независимо от относителната сложност на делото, досъдебното разследване приключва доста бързо (пак там).

38. Предвид горните съображения и факта, че за срока на по-голямата част от производството жалбоподателят е в ареста (вж. параграфи 9 и 11 – 12 по-горе), което налага властите да проявят особено професионално старание (вж. параграф 35 по-горе), Съдът счита, че продължителността на производството е прекомерна.

39. Ето защо е налице нарушение на чл. 6, ал. 1 от Конвенцията.

I. ТВЪРДЯНО НАРУШЕНИЕ НА ЧЛ. 13 ОТ КОНВЕНЦИЯТА

40. Жалбоподателят се оплаква освен това, че не е разполагал с ефикасни средства за правна защита по отношение на продължителността на наказателното производството, което е в нарушение на чл. 13 във връзка с чл. 6, ал. 1 от Конвенцията. Член 13 гласи:

„Всеки, чиито права и свободи, провъзгласени в тази Конвенция, са нарушени, има право на ефикасни правни средства за тяхната защита пред съответните национални власти, дори и нарушението да е извършено от лица, действащи при упражняване на служебни функции.”

41. Правителството не прави коментар по това оплакване.

A. Допустимост

42. Съдът отбелязва, че настоящото оплакване е във връзка с оплакването по чл. 6, ал. 1, разгледано по-горе, и следователно трябва да бъде обявено за допустимо.

Б. По същество

43. Член 13 гарантира ефикасни правни средства за защита пред съответните национални власти за твърдяно нарушение на изискването по чл. 6, ал. 1 делото да бъде разгледано в разумен срок. Средствата за съдебна защита, с които ищецът разполага, за да повдигне жалба за продължителността на производството пред националния съд, се приемат за “ефикасни” по смисъла на чл. 13, ако чрез тях може да се предотврати извършването или продължението на твърдяното нарушение или да се предостави достатъчно и справедливо възмездие за всяко вече установено нарушение (вж. *Кудла срещу Полша (Kudła v. Poland)* [ГК], № 30210/96, § 156-7, ЕСПЧ 2000-XI).

44. Съдът се позовава на констатацията си по-горе (вж. параграф 32), че искът за вреди по ЗОДОВ не представлява ефикасно правно средство за защита. На Съда не са известни каквито и да било средства за правна защита, приложими по българския закон, за да се предотврати извършването или продължението на твърдяното нарушение, както и механизми за компенсиране на неговите последици (вж. *Сиджимов срещу България*, № 55057/00, §§ 41 – 42, 27 януари 2005 г., и *Балабанов*, цитирано по-горе, §§ 32 – 33).

45. В тази връзка Съдът заключава, че е налице нарушение на член 13 от Конвенцията поради липсата на ефикасни вътрешноправни средства за защита срещу прекомерната продължителност на наказателното производство срещу жалбоподателя.

IV. ПРИЛОЖЕНИЕ НА ЧЛ. 41 ОТ КОНВЕНЦИЯТА

46. Член 41 от Конвенцията гласи:

„Ако Съдът установи нарушение на Конвенцията или на Протоколите към нея и ако вътрешното право на съответната Високодоговаряща страна допуска само частично обезщетение, Съдът, ако е необходимо, постановява предоставянето на справедливо обезщетение на потърпевщата страна.“

A. Вреди

47. Жалбоподателят претендира 14 000 евро обезщетение за неимуществени вреди.

48. Правителството настоява Съдът да отхвърли този иск.

49. Съдът смята, че жалбоподателят би следвало да е претърпял мъки и страдания в резултат от установените нарушения на правата му по настоящото дело. Произнасяйки се по справедливост, Съдът му присъжда 2 300 евро по настоящия иск, заедно с всички данъци, които могат да бъдат дължими.

Б. Разноски

50. Жалбоподателят претендира 2 592 евро за разноски, направени пред Съда. В подкрепа на искането си жалбоподателят представя почасова справка за извършената от неговите адвокати правна работа. Жалбоподателят моли 300 евро от присъдената му за разноски сума по настоящия иск да бъдат платени на него, а остатъкът да се плати директно на неговите адвокати – г-н М. Екимджиев и г-жа К. Бончева.

51. Правителството намира иска за прекомерен.

52. Според практиката на Съда жалбоподател има право на възстановяване на разноски само доколкото е доказано, че същите са действително и по необходимост направени и са в разумен размер. В този случай, като има предвид обстоятелствата по делото и горните критерии, Съдът намира за разумно да присъди 700 евро, заедно с

всички данъци, които могат да бъдат дължими от жалбоподателя върху тази сума. От нея 300 евро да бъдат платени на жалбоподателя, а останалите 400 евро да бъдат преведени директно по банковата сметка на неговите адвокати.

В. Лихва за забава

53. Съдът счита за подходящо лихвата за забава да бъде изчислена на основата на пределния лихвен процент по заеми на Европейската централна банка, с добавени три процентни пункта.

ПО ИЗЛОЖЕНИТЕ СЪОБРАЖЕНИЯ СЪДЪТ ЕДИНОДУШНО:

1. *Обявява* жалбата за допустима;
2. *Постановява*, че е налице нарушение на чл. 5, ал. 3 от Конвенцията поради прекомерната продължителност на задържането на жалбоподателя в ареста;
3. *Постановява*, че е налице нарушение на чл. 6, ал. 1 от Конвенцията поради прекомерната продължителност на наказателното производство срещу жалбоподателя;
4. *Постановява*, че е налице нарушение на чл. 13, ал. 1 от Конвенцията поради липсата на ефикасни средства за правна защита срещу прекомерната продължителност на производството;
5. *Постановява*
 - (а) ответната държава да заплати на жалбоподателя в срок до три месеца от датата, на която съдебното решение влезе в сила съгласно чл. 44, ал. 2 от Конвенцията, долупосочените суми, преобразувани в левова равностойност по курса към датата на плащането;
 - (i) EUR 2 300 (две хиляди и триста евро) за неимуществени вреди, заедно с всички данъци, които могат да бъдат дължими върху тази сума;
 - (ii) EUR 700 (седемстотин евро) за разноски, заедно с всички данъци, които могат да бъдат дължими върху тази сума; от тях EUR 400 (четиристотин евро) да бъдат преведени директно по банковата сметка на процесуалните представители на жалбоподателя – г-н М. Екимджиев и г-жа К. Бончева;
 - (б) след изтичане на указания тримесечен срок до извършване на плащането върху горната сума се дължи проста лихва в размер, равен на пределния лихвен процент по заеми на Европейската

централна банка за периода на забава, с добавени три процентни пункта;

6. *Отхвърля* останалата част от иска на жалбоподателя за справедливо обезщетение.

Изготвено на английски език и оповестено в писмен вид на 10 юни 2010 г. в съответствие с чл. 77, ал. 2 и 3 от Правилника на Съда.

Клаудия Вестердик
Секретар на Отделението

Пеер Лоренцен
Председател